

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ПЕДАГОГИКА КАФЕДРАСИ
БУХОРО ВИЛОЯТ КАСБИЙ ТАЪЛИМНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ ВА МУВОФИҚЛАШТИРИШ
ХУДУДИЙ БОШҚАРМАСИ
ПЕШКУ ТУМАНИ 2-СОН КАСБ-ХУНАР МАКТАБИ**

**ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА
ДУАЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ
ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ
ОМИЛЛАРИ**

Республика илмий-амалий конференция материаллари

Бухоро-2021

ФАТУЛЛАЕВА М.А., МАХМУДОВ Н. Ёш авлод тарбиясида миллий халқ ўйинларининг ўрни ва педагогик аҳамияти	223
АВЛИЯКУЛОВ М.М. Бўлажак ўқитувчилар маънавий оламони юксалтиришда санъат ва маданиятнинг ўрни.	227
TOSHEVA D.I. Ekologik ta'lim-tarbiya haqida allomalar qarashlari	229
АВЛИЯКУЛОВА Н.М. Пути развития изобразительно-творческой деятельности будущих педагогов.	235
НУРУЛЛАЕВ А.Р., ХУЖАЕВ Э. Мактабгача ёшдаги болаларни жисмоний ҳаракатларга ўргатишда ҳаракатли ўйинлардан фойдаланиш самарадорлиги	237
ГУЛБОЕВ А.Т. Профессионал таълим тизимида маънавий- маърифий ишларни таъкил этиш	239
УСМОНОВА Г.Н. Таълим ва тарбия уйғунлиги миллий тараққиётга эришиш кафолати	241
ХАШИТОВ Ж.Ш. Ўзбекистонда бошқок (дон)ли экан янги навларининг тарқалиши тарихи	243
ОРЗНЕВ М.З., ХАШИТОВ Р. Биринчи жаҳон уруши даврида Бухорода герман-турк fronti учун олиб борилган тарғибот ишлари	245
ГУЛБОЕВ А.Т. Профессионал таълим тизимида касбий-эхлоқий меъёрларини тарбиялашнинг илмий-педагогик асослари	251
ҚУРБОНОВА У.У. Мустақиллик йилларида ўзбекистонда касбий таълим тараққиёти тенденциялари	254
GULAMOVA D. "Street law" loyihasi huquq targ'ibotining eng mukammal dasturi	257
РАЖАБОВ О. Баркамол ёшлар таълим-тарбиясида туркистон маърифатпарварларининг қарашлари	259
ШАМСHEB P.X. "Механик узатмалар" мавзусини ўқитишнинг замонавий усуллари.	261
КУЧАРОВ Ж.К. Мирзо Улугбек ва Бухоро	265
ТЕМПРОВ Ф.У. Садриддин Айний – ёш авлоднинг таълим-тарбияси тўғрисидаги фикрлари	270
ХАКИМОВА Г.А. Религия любви в полотнах Акмата Нұра	272
АЛШОВА Х.Р., ШОДМОНОВА Д.А. Табиатта муносабатимизни ўзгарттиришимиз шарт	274
ШИРИНОВ А.Т. Ўзбекистонда манзара жанрининг ривосланиши	278
НУРИЛЛАЕВА Н.Ш. Интеграция науки и образования как элемент системы непрерывного профессионального образования	280
СОБИРОВА Ш.У. Архитектура қурилиш чизмачилигида ўқитиш методларининг аҳамияти	282
ГАФФАРОВ Х.Р., САВРИШЕВ И.С., АЗИЗОВ Б.А., СЕВИНОВ У.Б. Пахта чигити кунжарасини муаллақ ҳолатда кўп босқичли мой олиш қурилмасида мой ажратиб олиш жараёнини моделлаштириш	284

росписи, мои рисунки увидел народный художник Узбекистана, академик Н.Кузубаев, и предложил мне заниматься живописью. Я отказывался, но он практически заставил меня сдать документы на отделение живописи, и вот, так я стал живописцем.

В 1992 году после поездки в Индию, он создал целую серию работ, посвященную этой стране. И именно с Индии он приехал Акмалем Нуром, а до этого он был Акмалем Нуриддиновым. «Так случилось, что на мою персональную выставку в галерее «ART Heritage» в Индии заглянул один арт-критик. После просмотра выставки, они решили познакомиться со мной. Он меня начал спрашивать: «Почему у вас фамилия Нуриддинов? По-восточному ваша фамилия должна звучать как Акмаль Нуриддин или Акмаль Нур. В ваших работах есть и религия и свет, поэтому мне кажется, вы должны быть Акмалем Нуром. Ваше творчество все это объединяет». Я призадумался, у меня действительно было много религиозных работ. И вот с 1992 года на картинах я стал подписываться как Акмаль Нур», рассказал художник.

Как сказано в одном стихотворении неизвестного японского поэта: «То, что не высказал я, сильнее того, что сказал». Это такие полотна, как «Птица, пролетающая во сне», «Родник надежды», «Влюбленная допристка», «Божественные узы», «Аромат любви», «Яблоко любви», «Бухарская невеста», «Полет мысли», «Таинственная река», «Гнездо аиста», «Слияние душ», «Родник надежды», «Божественный луч» и многие, многие другие.

Рассматривая произведения художника, наслаждаясь изображенным, зрители подолгу задерживаются у полотен художника, потому что подлинный художник всегда оставляет зрителю свободу чувств и мыслей. Стихия Акмаля Нура - это живопись, в которой каждый мазок пронизан его чувством. Художник не просто работает над картиной, он живет в этом процессе, получает от него удовольствие.

Использованная литература:

1. Г.А.Хакимова. «Образный мир живописи Акмаля Нура». Молодой ученый. Международный научный журнал. Казань 2016. 1-январь №12 (116) В.990-993
2. Г.А.Хакимова. «Самобытное творчество народных мастеров Узбекистана». Молодой ученый. Международный научный журнал. Казань 2018. Апрель № 15

ТАБИАТГА МУНОСАБАТИМЎЗНИ ЎЗГАРТИРИШИМЎЗ ШАРТ

Х.Р.Ализова, Д.А.Шолмонова – БухДУ Экология кафедраси ўқитувчиси

Глобаллашув жараёнида экологик инқироз ва қафсизликнинг олдини олиш эҳоли айтикиса ёш авлодинг экологик - ҳуқуқий таълим - тарбияси экологик маданияти ва маънавиятини замон талаблари асосида такомиллаштириб бориб экологик қафсизликнинг ҳал қилувчи омиллари саналади. Бу ҳолат инсоният ва табиат ўртасидаги муносабатлик ва унинг

конуниятларини яхши билишни ҳамда иктисодий фалсафий техник педагогик ва ҳуқуқий йўналишларни тизимли равишда ўзлаштиришни ҳам тақазо этиб мамлакатимизда бу борада олиб бораётган ишлар халқаро андозаларга мос характерланади(1).

Ҳозирга кунда экологик ҳуқуқий таълимнинг асосий вазифаси-атроф – муҳит муҳофазаси ва табиатдан фойдаланиш соҳасидаги маъёрий-ҳуқуқий базаларини ривожлантириш ва такомиллаштириш, экологик назоратни амалга ошириш учун маъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқиш, экологик таълим ва барқарор ривожланиш ва такомиллаштириш, аҳолининг экологик маданиятни юксалтириш, экологик муаммоларни ҳал этишга жамиятнинг турли мамлакатларини тарғиб қилишдан иборат бўлмоғи лозим. Экологик ҳуқуқий таълимни олиб боришда халқаро шартнома ва конвенция талабларини баъариш ҳам ўта муҳимдир.

Жумладан мамлакатимизда кўплаб халқаро конвенциялар ратификация қилинди. айниқса, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бош Ассамблеясининг Барқарор ривожланиш учун таълимни амалга ошириш Декадаси (2005-2014 йил) бўйича қарор, БМТ Европа иктисодий комиссиясининг Барқарор тараққиёт таълим бўйича Стратегияси (Виъньос, 2005 йил) ҳам жуда катта аҳамиятга эгадир.

Биринчи Президентимиз Ислам Каримов экология ҳозирги замоннинг кенг миқёсидаги кескин шатимоний муаммоларидан биридир, уни ҳал этиш барча халқларнинг манфаатларига мос бўлиб цивилизациянинг ҳозирги кун ва келажакги кўп жиҳатдан ана шу муаммоларнинг ҳал қилинишига боғлиқдир деб таъкидлагани мамлакатимизда экологик ҳуқуқий таълим тарбияни янада юксалтириш ҳамда унинг узлуксизлигини таъминлашда замонавийликни ва ҳоривий мамлакатларда тажрибаларидан кенг фойдаланишни ҳам тақазо этади. Бу масалада Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан долзарб масалаларни ҳар томонлама ўрганиш амалдаги қонунчилик ҳуқуқий қўллаш амалиёти ва илғор ҳоривий тажрибани тақсил қилиш шунингдек кенг жамоатчилик муҳокамаси натижасида ишлаб чиқилган 2017-2018 йилларда Ўзбекистон Республикаси ривожланишининг 5 та устивор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси муҳим аҳамиятга эгадир.

Ҳаракатлар стратегиясида таълим ва ўқитиш сифатини баҳолашнинг халқаро стандартларини жорий этиш асосида олий таълим муассасалари фаолиятини сифатли ҳамда самарадорлигини ошириш олий таълим муассасида қабул квоталарини босқичма босқич кўпайтириш, шунингдек атроф муҳит саломатлиги ва генофондига зиён етказадиган экологик муаммоларнинг олдини олиш ва бартараф этиш тизимини такомиллаштириш ва бошқа соҳадаги масалалар устивор ҳисобланади. Фикримизча ушбу ҳуқуқий ҳужжат ҳозирги шароитда экологик муаммоларни ҳал этиш.

Айниқса 2008 –йил 2 августда мамлакатимиз экологик олимлари шу йўналишда иш олиб бораётган нодавлат ношароат ташкилоти ва фаол жамиятчиликнинг ташаббуси асосида Ўзбекистон экологик ҳаракатининг

тузулганлиги бутун даврнинг долзарб талаби ҳисобланиб ва калқаро андозаларига мос экологик ҳуқуқий билимларни оширишда катта ҳисса қўшмоқда (2).

Эътироф этиш ўринлики, 2008 йил 2 августда экоҳаракатнинг ташкил этилганлиги мамлакатимизда экологик жамоат бирлашмалари ривожланишининг янги босқичини бошлаб берди. Айниқса, юртимизда фаолият қоритаётган экологик жамоат бирлашмалари экоҳаракат тимсолида атроф табиий муҳит ва инсон саломатлиги муҳофазаси бўйича барча сазй-ҳаракатларни бирлаштириш ҳамда сафарбар этиш имкониятига эга бўлинди ва бунда ёшларимизнинг фаол иштироки муҳим аҳамият касб этмоқда.

Шу маънода, экологик ҳуқуқий таълимнинг туб маъноси- бу табиат, жамият ва инсон ўртасидаги мутаносибликни ва уларни бир-бирларига боғловчи табиий ҳамда иктымий қонуनларни ўрганиш, уларни ҳаётга татбиқ этиш йўли билан экологик барқарорликни сақлашдан иборат бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг юқоридаги калқаро конвенция талабларини бажаришдаги фаолияти жаҳон андозаларига мослиги билан алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, ҳозирги пайтдаги экологик ҳуқуқий тарбиялаш муаммосининг калқаро миқёсда ижобий ҳол этилишида ўзинга мос ўрин касб этмоқда.

Масалан, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 1992 йил Рио-да-Жанейро шаҳрида “Атроф муҳит тараққиёт” мавзусидаги бўлиб ўтган конференциясида жаҳон жамоатчилигининг эътибори табиатни асраш, атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва табиат ресурсларидан оқилона фойдаланиш муаммосига қаратди. Чунки, айни вақтда ер юзиде 7,5 миллиарддан ошдиқ аҳолининг 1,2 миллиард нафари тоза ичимлик сувига муҳтож, 2,3 миллиард нафар одам санитария қолати талаб даражасига жавоб бермайдиган сувдан фойдаланишга мажбур бўлмоқда. Яна бир муаммо, дунё аҳолисининг ҳар 10 нафаридан 4 нафари тоза ичимлик суви етишмайдиған қудудларда яшамоқда.

Шудай экан, экологик ҳуқуқий таълимнинг асосий вазифалари ва максали ҳам инсон ва табиат ўртасидаги муаммоларнинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаш ва ечиш, етарли экологик ҳуқуқий билимларга эга бўлган қолда ўрнатилган қонун талаблари асосида атроф табиий муҳит муҳофазасини амалга ошириш ва экологик ҳавфсизликни таъминлашдан иборат бўлмоғи лозим. Шу аснода ҳозирги пайтда экологик ҳуқуқий таълимнинг қуйидаги долзарб вазифаларини ҳам таъкидлаб ўтиш ўринлидир.

- Жамият ва табиат ривожланиш қонунари, улар ўртасидаги муносабларни инсонга чуқур ўргатиш ва замонавий фикрлай оладиган етук билимли барқамол авладни етиштириш ва тарбиялаш;

- Инсонлар ўзлари яшаб турган муҳитда табиат ва унинг бойлиқларини кўз қорачиғидек сақлашга қизмат қиладиган ҳамда келажак авлодга бус-бутун қолдирадиган ёшларни етиштиришга, тарбиялашга ўз қиссаларини қўшишлари ва бевосита маъсул бўлишлари;

-иқтисодий – иқтисодий режалаштириш ва ишлаб чиқариш кучларини йўналтиришда турли табиий ҳудудларнинг экологик ҳолатини билалдиган ва келажакнинг экологик соф ва барқарор ривожланиш режасини тушунадиган, билимли кадрларни тайёрлаш ва уларнинг халқаро андозаларга мос иш фаолияти ташкил этиш;

-жамиyat аъзолари ўзларининг иқтисодий-иқтисодий, маданий, ҳуқуқий экологик қарашлари ва урф оdatларини ривожлантиришда ўзлари яшаб турган ҳудуд экологик муҳитини, уларнинг инсон ҳаёти ва саломатлигидаги аҳамиятини, еш авлодда табиатга нисбатан меҳр-муҳаббат уйғотиш ҳамда атроф –муҳитни муҳофаза қилиш туғрисидаги, экологик қонун талабларига риоя қилишларини тушунтириб бориш;

-ҳозирги замон талаблари асосида экологик ҳуқуқий билимлар асосида экологик тақдир ҳавф, инквироз ва офатларнинг олдини олишга ҳамда экологик ҳавфсизликни таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор беришларини тушунтириш ва ўргатиш ҳам мақсадга мувофиқдир.

Шундай экан, экологик муаммоларни ҳал қилишда экологик ҳуқуқий таълимнинг асосий йўналишларини амалга ошириш ҳам муҳим аҳамиятга эгадир (4).

Бу йўналишларга қуйидагиларни:

-атроф табиий муҳитни муҳофаза қилиш борасида мактабгача таълим муассасаларидан тортиб, юқори олий юртларигача атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва экологик ҳавфсизликни бартараф этишга оид ҳуқуқий таълим берадиган кичика ва кенгрок маъхус курсларни ташкил этиш;

-экологик – ҳуқуқий таълимни барча жойларда жумладан аҳоли ўртасида узлуксиз олиб борилиши таъминлаш ҳамда табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва муҳофаза қилиш соҳасидаги фуқароларнинг экологик ҳуқуқий –иқтисодий билимларни кенгайтириш;

-экологик муаммоларни ҳал қилиш борасида экологик-ҳуқуқий таълимни кучайтириш, уни туғри йўлга қуйиш ва амалиёт билан чамбарчаслигини таъминлаш мақсадида тегишли экологик амалий тажриба ва кузатишлар олиб бориш;

-замон талаблари асосида барқамол ва замонавий эколог мутахассислар тайёрлашда ҳамда уларга экологик-ҳуқуқий таълим беришда барча фанлардан янги замонавий дастур, ишчи ўқув режа ва шулар асосидаги “Янги авлод дарсликлари” ни тайёрлаб чоп этиш ҳам мақсадга мувофиқдир.

- фирмизча бундай мақсадларга эришиш учун қуйидаги ишларни амалга ошириш ижобий натижа беради, деб ўйлаймиз.

-олий ва ўрта махус таълим ўқув юртларининг ўқув режалари ва дастурларига “Экология”, “Атроф муҳит муҳофазаси”, “Экологик ҳуқуқий таълим тарбия”. “Экология ҳуқуқи”, “Табиий ресурслар ҳуқуқи”, “Энергетика ҳуқуқи”, “Аграр ҳуқуқи”, ваби янги фанлар ва бошқа курсларни кенгрок ўрганиш;

